

YKSI MERKKI VOI KERTOAA ENEMMÄN KUIN TUHAT SANAA - LUOMUTUOTTEIDEN MERKEISTÄ

MARJO SÄRKKÄ-TIRKKONEN, ETM

HELSINGIN YLIOPISTO

RURALIA-INSTITUUTTI

Luomuruokatapahtuma, Tertin kartano 1.10.2016

UNIVERSITY OF HELSINKI

www.helsinki.fi/ruralia

LUOMUMAATALOUDEN PERUSPERIAATTEISTA

- **Terveys**

- tulee ylläpitää ja edistää maan, kasvien, eläinten ja ihmisten terveyttä

**Läpinäkyvyys
Alkuperä**

**Aitous:
Raaka-aineet mieluummin
luonnollisia kuin
keinotekoisia**

ekologisiin systeemeihin

- **Oikeudenmukaisuus**

- oikeudenmukaiset vuorovaikutukset

- **Huolenpito**

- varovaisuusperiaate

**Eettiset
arvot
esim. eläinten
hyvinvointi**

UNIVERSITY OF HELSINKI

IFOAM 2005, www.ifoam.org

TUOTANTOTAPA

LAATUJÄRJESTELMÄ

VALVOTTUA

UNIVERSITY OF HELSINKI

UNIVERSITY OF HELSINKI

Mitä eroa esimerkiksi
tavanomaisiin elintarvikkeisiin
verrattuna?

UNIVERSITY OF HELSINKI

	Luomutuotteet (EY 834/2007)	Tavanomaiset tuotteet
Sallitut lisäaineet	48 (useimmat näistä ovat luonnosta peräisin olevia aineita)	noin 300
Väriaineet	Kielletty	Noin 40
Aromiaineet	Luontaiset sallittu	Luontaiset ja keinotekoiset sallittu
Keinotekoiset makeutusaineet	Kielletty	n. 10
Säilöntäaineet	2	20
Säteilytys	Kielletty	Mausteet, steriili sairaalaruoka
GMO	Kielletty	Merkintä pakkauksessa

Tuoteryhmät	Kaikki	Kasviperaiset Leipomo (vilja)	Marja, hedelmä ja kasvis	alkoholi	makeiset	Eläinperäiset meijeri (maito)	liha	muut eläinperäiset (esim. hunjaja)
Sallitut lisäaineet: paakkuuntumisenestoaineet		E 504 magnesiumkarbonaatit	E 551 piiksidit (vain yrteille ja mausteille) E 504 magnesiumkarbonaatit	(E 504 magnesiumkarbonaatit)	E 504 magnesiumkarbonaatit			
säilöntäaineet	E 270 maitohappo	E 296 Omenahappo	E 296 Omenahappo	E 296 Omenahappo E 220 nikkidioksidi ja E224 Kaliumsulfiitti (Lisättyä sokeria sisältämättömät hedelmä- viinit (muista kuin viinirypäleistä), myös omena- ja päärynäsiideri tai sima: 50 mg. Omena- ja päärynäsiideri, jotka on valmistettu lisäämällä sokeria tai mehutiivistettä käymisen jälkeen: 100 mg . Enimmäispitoisuudet viittaavat koko- naismäärään kaikista lähteistä, ilmaistu SO2- enimmäispitoisuutena mg/ l.	E 296 Omenahappo		E250 natriumnitriitti ja E 252 kaliumnitraatti (Lihavalmisteet: molemmissa enimmäiskäyttömäärä 80 mg/kg ja enimmäisjäämäärä 50 mg/ kg)	
hapettumisenestoaineet	E 306 tokoferoliute (hapettumisenestoaineena rasvoissa ja öljyissä)	E 300 askorbiinihappo E 330 sitruunahappo E 333 kalsiumsitraatit E 334 viinihappo (vain luontainen) E 335 natriumtartraatit E 336 kaliumtartraatit E 341 (i) monokalsiumfosfaatti (tsekohavien jauhojen nostatusaineena)	E 300 askorbiinihappo E 330 sitruunahappo E 333 kalsiumsitraatit E 334 viinihappo (vain luontainen) E 335 natriumtartraatit E 336 kaliumtartraatit	E 300 askorbiinihappo E 330 sitruunahappo E 333 kalsiumsitraatit E 334 viinihappo (vain luontainen) E 335 natriumtartraatit E 336 kaliumtartraatit	E 300 askorbiinihappo E 330 sitruunahappo E 333 kalsiumsitraatit E 334 viinihappo (vain luontainen) E 335 natriumtartraatit E 336 kaliumtartraatit	E 331 natriumsitraatit E 325 natriumlaktaatti	E 331 natriumsitraatit E 325 natriumlaktaatti (vain lihavalmisteissa) E 300 askorbiinihappo (vain lihavalmisteissa) E 301 natriumaskorbaatti (lihavalmisteissa nitraattien ja nitriittien kanssa)	E 331 natriumsitraatit
Emulgointi, stabilointi-, sakeuttamis- ja hyytelöimisaineet	E 410 johanneksen-leipäpuujauhe E 412 guarkumi E 414 arabikumi E 415 ksantaanikumi E 464 hydroksipropyylimetyyliselluloosa (vain kapsyylien kapseloimisaineena)	E 322 lesitiini E 400 algiinihappo E 401 natriumalginaatti E 402 kaliumalginaatti E 406 agar-agar E 440 (i) pektiini	E 322 lesitiini E 400 algiinihappo E 401 natriumalginaatti E 402 kaliumalginaatti E 406 agar-agar E 440 (i) pektiini E 422 glyseroli (vain kasviuutteissa)	E 322 lesitiini E 400 algiinihappo E 401 natriumalginaatti E 402 kaliumalginaatti E 406 agar-agar E 440 (i) pektiini	E 322 lesitiini E 400 algiinihappo E 401 natriumalginaatti E 402 kaliumalginaatti E 406 agar-agar E 440 (i) pektiini	E 322 lesitiini E 400 algiinihappo E 401 natriumalginaatti E 402 kaliumalginaatti E 406 agar-agar E 407 karrageeni E 440 (i) pektiini	E 406 agar-agar (vain lihavalmisteissa)	
hapot ja happamuudensäätöaineet nostatusaineet		E 500 natriumkarbonaatti E 501 kaliumkarbonaatti E 503 ammoniumkarbonaatit (luontaisena hirsensarvisuola) E 504 magnesiumkarbonaatit E 516 kalsiumsulfaatti, kipsi(kantaja-aineena) E 524 natriumhydroksidi (vain "Laugengebäckin", perinteisen saksalaisen leipään kastetun leivonnaisen, valmistamiseen)	E 500 natriumkarbonaatti E 501 kaliumkarbonaatti E 503 ammoniumkarbonaatit (luontaisena hirsensarvisuola) E 504 magnesiumkarbonaatit E 516 kalsiumsulfaatti, kipsi (kantaja-aineena)	E 500 natriumkarbonaatti E 501 kaliumkarbonaatti E 503 ammoniumkarbonaatit (luontaisena hirsensarvisuola) E 504 magnesiumkarbonaatit E 516 kalsiumsulfaatti, kipsi (kantaja-aineena)	E 500 natriumkarbonaatti E 501 kaliumkarbonaatti E 503 ammoniumkarbonaatit (luontaisena hirsensarvisuola) E 504 magnesiumkarbonaatit E 516 kalsiumsulfaatti, kipsi (kantaja-aineena)	E 500 natriumkarbonaatti (vain "Dulce de leche" ja hapatetusta kermasta tehty voi ja hapanmaitojuusto) E 509 kalsiumklondi (vain maidon koaguloimiseen)		
väri						Väriaineet E153 lääkehiili (Tuhkainen vuohenjuusto, Morbier-juusto) ja E160b Annatto, biksiini, norbiksiini (Red Leicester -juusto, Double Gloucester -juusto, Cheddar, Mimolette-juusto, kuoren värjäys)		
pintakäsittely							E 553b talkki (vain lihavalmisteiden kiillotusaine)	
pakkauskaasut	E 290 hiilidioksidi E 938 aragon E 939 helium E 941 typpi E 948 happi							

UNIVERSITY OF HELSINKI

SALLITUT PROSESSIMENETELMÄT

Kaikki yleisesti hyväksytyt prosessi-menetelmät
(EY 834/2007)

Jokaisen tuotantoprosessin vaiheen tulisi pyrkiä ylläpitämään luomutuotteiden "vitaalisuutta" (vital quality) -> suosittava:

- mekaaniset,
- fysikaaliset ja
- biologiset prosessit

Yleisesti:

- Fermentointi
- Kuivaus
- Pakastaminen
- marinointi öljyssä
- Ryöppäys
- Pastörinti
- Sterilointi
- mekaaninen kuorinta
- Höyrykuorinta
- Konsentointi
- Suodatus
- Uuttaminen
- Sentrifugointi
- Kirkastaminen
- Hienontaminen
- pullottaminen ja säilöntä

Yleisesti:

- Vesipesu
- mekaaninen pilkkominen ja kuorinta
- Kuivaaminen
- Ryöppäys
- Pakastaminen
- Pastörinti
- HTST-sterilointi
- Sentrifugointi
- Suodatus
- aseptinen pakkaaminen
- Vakuumi
- Haihdutus
- varastointi muunnellussa ilmakehässä

Kaikki mekaaniset ja fysikaaliset prosessit

- Fermentointi
- Uuttaminen (vesi, öljy, etanoli)
- Saostaminen

KIELLETYT PROSESSIMENETELMÄT

Säteilytys (EY 834/2007)	Tuoreiden tuotteiden pesu juomavedelle sallitun klooriittimäärän ylittävässä vedessä (2-5 ppm)	Emäs/lipeäkuorinta Ennallistaminen kuivatuista raaka- aineista (esim. perunasose kuivatuista perunahiutaleista)	Mikroaaltokäsit- telyt Pakkaskuivaus Vihannesten käsittely varastoinnin yhteydessä esim. etyleenillä Säteilytys Kuivaus käyttämällä fossiilisia polttoaineita Hedelmämehun tekeminen mehukonsen- traatista	Säteilytys

SUOSITUKSIA PAKKAAMISEN OSALTA

Ylipakkaamisen välttäminen	Ylipakkaamisen välttäminen Sallittuja: -lasi -paperi ja kartonki -sellofaani -PE ja PP kalvot -muovipakkaukset - - suojakaasupakkaukset -säkkikangas -muovisäkit ja –verkot -vahapäälysteet -puiset jäätelötikut Rajoitettu -PVC-kalvot vain non-food tuotteille Alumiinifolio Kielletty EPS polystyreenin valmistuksessa apuaaine CFC	Ylipakkaamisen välttäminen Kierrätysmateriaaleja käytettävä aina kun mahdollista Klooripohjaiset muovit kuten PVC kielletty Metalli- tai alumiinilaminoidut pakkaukset- ja kalvot sallittu vain hyvin perustelluissa tapauksissa	Tavoite minimoida pakkausmateriaalin määrää ylipäänsä (tärkeämpi tavoite kuin esim. kierrättäminen) Pakkausmateriaalin pitää täyttää hygieeniset ja aistinvaraiset laatuvaatimukset	PVC ym. Klooripohjaiset pakkausmateriaalit kielletty. Tavoite minimoida pakkausmateriaalin määrää

- Luomusertifioiduissa tuotteissa on aina eurolehti-merkki EU-alueella
- Eu:n luomusäädöksiin voi olla kansallisia täydennyksiä ja ohjeita
- Lisäksi voi olla kansainvälisiä ja kansallisia yksityisten sertifiointiorganisaatioiden merkkejä, joilla täydennetään ja tarkennetaan EU-lainsäädännön antamaa ohjeistusta

KIITOS!

MARJO.SARKKA-TIRKKONEN@HELSINKI.FI

 @MARJO_ST

P. 044-5906849

UNIVERSITY OF HELSINKI